

LETTERKUNDE

heven. Vanuit dit zuivere gevoel van geestelijk Zijn-zonder-meer, inhoudsloos en vormloos, schouwt zij nu de wereld, en ziet die noodgedwongen, krachtens de wetten van haar eigen denkfunctie, als geordende Eenheid. Zij verwerkelijkt dus zoo haar eigen Eenheid aan de realiteit, maakt het Ik tot wereld, en de eenheid geworden wereld derhalve tot formule voor den eigen geest.

Zij is een middel tot geestelijke bevrijding voor den kritisch denkende, die uit is boven de naïeve, zich in beelden openbarende aanvoeling en bezinning van den godsdienstigen mensch. Zij steunt op ervaring, die ze neemt voor wat ze is en streeft in haar begripsverijling naar absolute geldigheid en wiskundige zekerheid, om waar te zijn voor elk willekeurig ervaringstotaal.

Evenals de godsdienst wil zij den mensch met zijn lot verzoenen, hem boven het tijdelijke verheffen, hem levensbeheerschter en stervensbereider maken, evenwichtiger en daardoor gelukkiger. Zij zal hem niet zedelijker maken, daar de zeden door volk en tijdperk worden bepaald, en met den tijd veranderen." (Blz. 80—81).

Nadat Schotman aldus het wezen en de werking der wijsheid heeft aangeduid, bedenkt hij opnieuw — en zeer terecht, naar mijn meening — dat er in deze vlucht uit het leven een groot gevaar ligt, omdat het leven, wanneer de mensch zichzelf en zijn wettige belangen niet prijs wil geven, toch ook geleefd en... behartigd moet worden. Hij laat daarom o.a. nog deze woorden volgen:

„Tegenover haar (nl. de wijsheid) en naast haar staat het levensbevestigend denken, dat naar wereldkennis streeft en zich openbaart in den rusteloozen arbeid der wetenschappen. Dit denken is kritisch en tracht het subjectieve te vermijden en te ontmaskeren, het denkt centrifugaal, heeft niet tot einddoel de stilte, de innerlijke vrede, maar de daad, het handelen. Vele richtingen der moderne wijsbegeerte werken mee aan deze wetenschappelijke geestesontwaking, naar wijsheid zoeken zij echter niet, wel naar kennis.”

En als hij op die wijze „Petronius den Aandachtige” heeft duidelijk gemaakt dat men zoowel wijs als wetend heeft te zijn, betuigt Jodulphus tot slot, ook het dichterschap als essentieel voor het leven, voor zijn leven althans, te beschouwen. Hierover weidt hij niet uit. Maar wij voor ons kunnen zeggen — wanneer wij tenminste het woord „dichterschap” een oogenblik als synoniem van „literaire kunst” gebruiken — dat Schotman er door zijn geschrift-zelf een voorbeeld van heeft gegeven. Want dit nieuwe boekje van hem, dat behalve diepzinnig ook aardig, soms zelfs nogal geestig weet te zijn en overal in goed Nederlandsch is geschreven, heeft niet slechts een docerend en betoogend karakter; het laat ook een nadenkende maar geestdriftige persoonlijkheid tot ons spreken en aangezien het dit doet in adequate, aanstekelijke taal, kan men het, nu ja, nog niet als een grootsch of ongewoon belangrijk kunstwerk qualificeeren, maar toch, mede, als een uiting van kunst.

J. T.